

Vlada Srbije bi do januara morala da se pred nezavisnim telom Saveta Evrope izjasni o mogućoj šteti po životnu sredinu od dva nova rudnika u jugoistočnoj Srbiji.

„Rudnik Podvirovi je po preporuci inspektora Ministarstva rudarstva i energetike iz jula 2021, i posle odbijene žalbe preduzeća, dobio konačnu odluku o zabrani rada decembra 2021. Preduzeće ipak nije pokazalo ozbiljnu nameru da zaustavi svoje operacije i prisustvo”, navode u saopštenju ekološke organizacije koje su se obratile međunarodnoj instanci da bi obezbedile trajnu zaštitu raznovrsne flore i faune i divljih staništa u Krajištu u jugoistočnoj Srbiji.

Pored Podvirova, aktivisti iznose argumente i za štetno dejstvo planiranog rudnika zlata u Homolju, jednom od poslednjih staništa risa.

„Ovaj rudarski projekat bi imao devastirajući uticaj na Prirodu i biološku raznovrsnost Homolja kako zbog fizičkog uništenja staništa prilikom iskopavanja rude i deponovanja jalovine, tako i zbog štetnosti hemijskih supstanci koje bi se koristile prilikom prerade rude. Planirana zona rudnika bi se direktno nalazila u slivu reke Jagnjilo, koja je deo sliva Peka tj. Dunava, i bogata je potocima i čistim vodama. Proširenje projekta bi potencijalno ugrozilo i Mlavu čije je vrelo jedno od najlepših spomenika prirode u Srbiji”, nastavlja se u saopštenju povodom predaje žalbi sekretarijatu Bernske konvencije.

Republika Srbija je potpisnica Konvencije Saveta Evrope o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa. Stalni odbor Bernske konvencije je za borbu za životnu sredinu nešto slično Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu: međunarodna instanca kojoj mogu da se obrate kada se domaće institucije oglušaju o njihove apele, ili nakon što se, kao što to često biva, ispostavi da su domaće institucije zadužene za čuvanje prirode, od Agencije za zaštitu životne sredine do nadležnog ministarstva, nemoćne pred političkim i finansijskim akterima i institucijama.

Slanje žalbe sekretarijatu Bernske konvencije često je jedan od poslednjih pravnih koraka koje aktivisti za zaštitu životne sredine mogu da preduzmu da bi zaštitili ugrožena staništa. Takav korak preduzela su u oktobru ekološka udruženja iz Srbije i Bugarske zajedno sa organizacijama iz Britanije i SAD koje se bave pravom u domenu zaštite životne sredine. Oni su komitetu Bernske konvencije ukazali na moguć negativni uticaj pomenutih rudnika bakra i cinka Podvirovi u Bosilegradu i rudnika zlata Potaj Čuka-Tisnica na Homolju. Kako ove organizacije pojašnjavaju, rudnik Podvirovi kompanije Bosil-metal (podružnice preduzeća Mineco registrovanog u Londonu, Velikoj Britaniji) se nalazi unutar označenog prostora ekološke mreže sa važnim staništima za ptice, leptire i biljke. On je istovremeno u blizini Strogog rezervata prirode Jarešnik, koji je jedini rezervat čiste šume crnog bora u Srbiji, a graniči se sa budućim Natura 2000/Emerald i Ramsar područjem.

„Rudnik i prateća postrojenja su bili u navodnoj ‘pilot’ fazi po dozvoli dobijenoj u oktobru 2017. na 3 godine, ali je već u ovom ‘probnom’ periodu manje eksploatacije i flotacije dokumentovano značajno zagađenje vode u Karamaničkoj reci i Golemoj reci”, ugrožavajući time i vodna tela u Bugarskoj, preko reke Strume do Egejskog mora, zbog čega mu je prošle godine i zabranjen rad, navodi se u saopštenju.

Aktivisti i pravnici ujedinjeni u odbrani prirode jugoistočne Srbije ocenjuju da prilikom izdavanja rudarskih istražnih dozvola i odobravanju procedura koje vode ka potencijalnom otvaranju rudnika (npr. proces izrade Prostornog plana koji je u toku), država Srbija nije pokazala neophodnu predostrožnost prema ovim vrstama i celokupnoj Prirodi. U tome se slažu sa mnogim već iznetim zamerka na nacrt Prostornog plana i način na koji se u Srbiji izdaju dozvole za rudnike i istraživanja, zbog koga su krajem godine organizovani masovni protesti i blokade saobraćajnica, a ove lokalne demonstracije, aktivistički kampovi i blokade na više mesta u Srbiji.

Žalbe na otvaranje rudnika u Bosilegradu i na Homolju podneli su udruženje Earth Thrive(ET) iz V. Britanije/Srbije u partnerstvu i saradnji sa lokalnim ekološkim organizacijama Eko Krajište iz Bosilegrada, Balkanka iz Bugarske i Mlavaska Vojska i Čuvari Homolja iz Homolja, (ET) Earth Law Center (SAD), King’s College Pravna Klinika za Ljudska Prava na Zdravu Prirodu iz Londona i barister (sudski advokat) renomirane londonske baristerske komore.

Odbor Bernske komisije je ove žalbe usvojio i dao Srbiji relativno kratak rok, do januara naredne godine, da se izjasni po pitanju navoda iz žalbi, nakon čega će biro Bernske konvencije odlučiti da li da otvori proces o ova dva slučaja.

Da bi čitalaštvu stvari bile jasnije, setimo se da je pred komitet Bernske konvencije sredinom septembra otvorio proces koji se tiče Šodroša, Ribarskog ostrva i Kameničke ade u Novom Sadu, te da su se novosadski aktivisti pozivali na to da je zato započinjanjem građevinskih radova u ovom delu novosadskog priobalja prekršen zakon o potvrđivanju konvencije.

Konvencija Saveta Evrope o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa je usvojena u Bernu 1979. godine a na snagu stupila 1982. Srbija je jedna od pedesetak zemalja potpisnica iz Evrope i Afrike postala 2007. godine i to potvrdila posebnim zakonom. Potpisnici žalbe podsećaju na to da, pored Bernske konvencije, prirodu regiona istočne Srbije u kom se planiraju brojne rudarske aktivnosti štite i Direktiva o staništima EU (Habitat), Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (CMS - Bonska), Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje flore i faune (CITES), Direktiva o očuvanju divljih ptica, Sporazum o očuvanju populacija slepih miševa u Evropi EUROBATS, Pravilnik Republike Srbije o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka,

životinja i gljiva i drugi dokumenti.

„S obzirom na ogroman značaj koje Homolje ima za očuvanje biodiverziteta i za ublažavanje posledica klimatskih promena, svaka dalja akcija koja bi vodila potencijalnom otvaranju rudnika zlata je nepravedna i apsolutno neprihvatljiva“, zaključuju aktivisti i pravnici, piše Mašina.